

‘Dit is onze poging om een nieuwe wereld te bouwen’

Een interview met regisseur Liliane Brakema over de voorstelling Blue Hour

Voelen, daar gaat het regisseur Liliane Brakema om. Niet altijd maar in je kop zitten, maar ál je zintuigen en je lijf gebruiken. “Theater is bij uitstek de plek waar we met elkaar rust en ruimte maken om te voelen wat er nog meer in ons leeft. Samen, als makers en als publiek.” In de voorstelling Blue Hour betekent dat: een uitnodiging om ons een betere wereld voor te stellen.

interview: Danielle Linders

“Er waren een paar verschillende aanleidingen voor het maken van deze voorstelling. Een ervan was het boek *The Road* (Cormac McCarthy, red.), waarin een man met zijn kind door een verwoeste wereld reist. Dat wordt alleen nogal snel een duister verhaal, dus daar laat ik letterlijk een ander – blauw – licht over schijnen.”

Blue Hour is een term die wordt gebruikt voor het verschijnsel dat in het uur vóór zonsopkomst en net na zonsondergang onder bepaalde omstandigheden de lucht en daarmee de omgeving blauw kleurt. In tegenstelling tot Golden Hour, het fenomeen dat de wereld soms wel een half uur lang in een gouden gloed hult, is Blue Hour juist onderdeel van de schemering en duurt hooguit tien minuten. Een mooie metafoor, vond Liliane: “De wereld ziet er even anders uit. We kijken niet graag naar de puinhoop die we er met zijn allen van gemaakt hebben. Dus laten we er op zijn minst óók in een ander licht naar kijken, misschien zien we dan wat we ervan kunnen en willen maken samen. Ik vind het mooi hoe die ‘blauwe wereld’ een soort nachtstem lijkt. En die klinkt in mijn oren heel eerlijk en kwetsbaar, vanuit ons instinct.”

Een ander boek dat Liliane inspireerde was *The Baby on the Fire Escape* (Julie Philips, red.): “Dat onderzoekt hoe je kunstenaarschap en moederschap kunt combineren en waarom dat eigenlijk zo’n zoektocht is in onze wereld. Ik had zelf net een baby en realiseerde me dat ik maar heel weinig regisseurs kon bellen die me tips over konden geven over die combi. Zo zijn Jibbe (Willems, schrijver van de theatertekst) en ik ook gaan praten, als kersverse ouders allebei. We vroegen ons af in wat voor wereld we onze kinderen hadden gebracht en wat wij daaraan gingen doen, als degenen die daarvoor verantwoordelijk zijn.”

Volkomen natuurlijk

“Het moederschap was een grote verrassing voor mij. Mijn regieloopbaan en het maken van voorstellingen was altijd het allerbelangrijkste op de wereld voor mij, dus ik was niet van plan moeder te worden. Toen kwam corona en vroegen mijn vriend en ik ons af of juist ouders worden eigenlijk niet het allerbelangrijkste was. We gingen ervoor, maar ik wilde het wel goed plannen. En dat lukte: onze beide kinderen zijn precies op het goede moment geboren. Verder viel er natuurlijk helemaal niets aan te plannen. Er is van alles uit voortgekomen en anders gegaan dan ik had gedacht. Ik voelde dat ik nooit meer dezelfde zou zijn. En mijn theatermaken ook niet. Al tijdens mijn eerste verlof voelde ik: dít is het leven. Het voelde allemaal totaal natuurlijk en heel fysiek. Ik begreep bijvoorbeeld ineens dat mijn tieten er helemaal niet zijn voor mensen om iets van te vinden, maar om mijn kind te voeden.”

‘Als je alle opsmuk weghaalt,
wat houd je dan over?’

In haar gesprek met artistiek leider Madeleine Matzer begonnen er allerlei kwartjes te vallen. “Ik heb

sinds mijn afstuderen voor dertien theaterhuizen gewerkt en MATZER is de enige die door een vrouw wordt geleid. Eindelijk had ik iemand met wie ik dit soort dingen kon delen. Waarop Madeleine zei: 'Wacht even, hier zit een voorstelling in'. Het was in de trein naar die afspraak dat ik me realiseerde dat mijn wereld – die bubbel waarin ik vredig met mijn baby door het park wandelde – in zo'n schril contrast stond tot de mondkapjes die we toen nog steeds moesten dragen in het OV en alles wat er stuk was gegaan aan onze wereld. Toen viel op zijn plek dat alles waar ik op dat moment mee bezig was, die boeken, het ouderschap, het makerschap, die kapotte wereld, allemaal één voorstelling waren. In de kern komt het neer op de vraag: als je alle opsmuk weghaalt, wat houdt je dan over? En kun je daarmee een nieuwe wereld maken?"

Intuïtie

"We hebben bij het maken een lange aanloop genomen, daar houd ik van. Dat kon ik gelukkig samen doen, met Jibbe, Helge en Alejandra ((componist Helge Slikker en actrice Alejandra Theus, red.)). Jibbe had twee fragmenten geschreven en die tekst was in eerste instantie nog veel rijker en briljanter – hij schrijft heel snel en heel mooi – maar ik zocht juist naar een manier van spreken waardoor het publiek mee kan op een soort zoektocht. Misschien zijn, literair gezien, de allermooiste zinnen wel gesneuveld. Maar wat er nu ligt, vind ik heel uitdagend en kun je voelen met je lijf."

"Jibbe en ik wilden allebei graag een vrouwelijke held, maar dan niet zo eentje die de draak verslaat op het eind. Eerder één die haar intuïtie en alles wat ze onderweg tegenkomt gebruikt om ergens uit te komen, in dat beetje tijd dat we hebben om dingen anders te gaan zien. De bubbel van mensen die het redden in deze maatschappij, is best wel resultaatgericht. Ik vind het mooi om het omgekeerde te doen en juist het publiek te betrekken bij het maken van de voorstelling. Dat zie ik ook als een soort oefenen in 'hoe willen we samenleven'. Ik probeer dit keer – meer dan ik normaal doe, ik maak altijd heel fysiek theater – woorden te gebruiken om dat wat in ons opgeslagen ligt in beweging te brengen. Zo repeteer ik ook. Door vragen hardop te stellen, kun je ze vaak al beantwoorden. Dan moet je wel met jezelf afspreken dat het ook mag mislukken, als de poging maar oprecht is. Dit is onze poging om voor onze kinderen een nieuwe wereld te bouwen op de brokstukken van de onze."

Over je angst heen spelen

Een manier van werken die veel vertrouwen vraagt, erkent Liliane: "Vertrouwen groeit door met elkaar te werken, dus ik zie dat als een enorme verantwoordelijkheid. Ik werk met mensen die ik zelf vertrouw en bewonder om hun kunstenaarschap en vakmanschap. Voorheen kon ik mijn manier nog niet zo goed duiden en wilden acteurs toch vaak van mij horen wie ze moesten zijn of zich achter een personage kunnen verschuilen. De cast en crew voor Blue Hour is samengesteld uit mensen die over hun angst heen durven te spelen, iets wat ik toen ik nog groen achter mijn oren was leerde van Pierre Bokma. Die zei: 'Ik strompel erdoorheen tot ik het heb.' Ik ben gaan begrijpen dat je eerst ook allerlei lelijke zinnen of bewegingen moet durven maken, om te komen tot een zin of beweging die écht iets zegt."

Zoeken

"Alejandra vind ik heel krachtig en intrigerend; zij heeft een enorme eigenheid. Ze is dapper én een enorme vakvrouw. Dat is belangrijk omdat ik veel aandacht geef aan de manier waarop een lichaam beweegt. Het repeteren was in eerste instantie eigenlijk een soort onderzoek naar wat het moet worden en daar moet je niet bang voor zijn. Maria (bewegingsadviseur Maria Ribas, red.) snapt dat, wat haar ook anders maakt dan een traditionele choreograaf. We zoeken niet naar pasjes, maar naar een soort staat van zijn; een toestand van het lichaam die méé het verhaal vertelt."

Wie meekijkt bij de eerste repetities, ziet dat Liliane inderdaad veel vragen stelt. Ze checkt regelmatig in bij de castleden ('wat vind jij', 'waar zit jij', 'hoe voelt dat') en geeft meer positieve aanwijzingen dan negatieve feedback. Haar manier van kijken ziet er van buitenaf heel natuurlijk uit. Een zoektocht is het zeker. De derde repetitiedag bestaat uit een intensieve sessie met Liliane en Maria. Ze 'voeden'

Alejandra woorden en zij gaat op zoek naar het gevoel en de beweging daarachter.

'Controle'.

'Zacht.'

'Organisatie'

'Kind'

Allerlei woorden volgen elkaar in wisselend tempo op.

"Poeh, dit is moeilijk, hè?", puft Alejandra tegen het einde van de repetitie.

Maria: "Het is iets anders dan acteren. Het wordt makkelijker als we verder zijn, hoor. Als je 'tederheid' als beweging eenmaal hebt gevonden en blijft herhalen, dan hoeft je straks geen tederheid te spelen of dansen, maar dan maak je simpelweg een beweging die teder *is*. Dan is het een beweging die in jou zit en die jouw lichaam wil uitdrukken. Daar hoeft je straks helemaal niet meer over na te denken."

Liliane: "Toen je 'zacht' deed, resoneerde dat meteen enorm met moederschap bij mij. En je kunt zien dat je '*on top of it*' moeilijker vond, maar ook dát resoneert en zegt juist zoveel."

"Dat zoeken naar een zachte kwaliteit versus dingen als structuur en moeten, dat is het interessantst. Elke ouder, elk méns herkent die dualiteit en dat spanningsveld. Het is allemaal waar en niet alles lukt. En hoe mooi zou het zijn als we ook niet hoeven te beloven dat het állemaal lukt? Ouderschap, een maaltijd, mens-zijn, wat dan ook? Volgende keer probeer je het weer en laat je die laatste poging voor wat het. Ik denk persoonlijk dat als dát mag, dat we dan met elkaar tot grote hoogtes kunnen komen."

Blue Hour gaat op vrijdag 1 maart in première in de Verkadefabriek in 's-Hertogenbosch, daarna is de voorstelling te zien door heel Nederland.

[kader]

Liliane Brakema (1987) maakt eigenzinnig, hedendaags theater dat zich onder (niet 'op') de actualiteit afspeelt. Met haar eigen gezelschap &Brakema Producties maakt ze sinds 2017 tourende producties. Als vaste gastregisseur is zij jaarlijks te zien bij het Noord Nederlands Toneel/Club Guy&Roni (NITE). Daarnaast regisseerde Brakema bij andere grote huizen zoals Theater Freiburg, NTGent, Schauspielhaus Bochum en Het Zuidelijk Toneel.

In haar voorstellingen schudt Brakema de verhoudingen tussen dans/het lichaam en tekst/het denken op. Haar stukken kenmerken zich ook door speelstijl; de acteurs lijken een verbond aan te gaan met het publiek. Hiermee creëert Liliane Brakema fantasierijke werelden die de grote en kleine kwesties van het hedendaags bestaan durven te bevragen. Werelden die in het hoofd en lichaam van de toeschouwer blijven resoneren.